

De eufemisme-tredmolen

Doelgroep	voortgezet onderwijs
Vorbereidingstijd	10 min.
Lesduur	40 min.
Kerdoelen	I5 (taalvariatie en taalverandering)
Eindtermen	I2 (taalverandering)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	sociaal cultureel (hoe werkt taal in groepen?) historisch (waar komt taal vandaan en waar gaat het naartoe?)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal, groepjes, individueel
Materiaal/benodigdheden	digibord, PowerPoint, werkblad
Thematiek	taalverwondering, taalverandering, taalwetenschap
Competenties	analyserend vermogen, maatschappelijk bewustzijn

Bronnen:

<https://neerlandistiek.nl/2019/09/over-lijken/>

<https://www.nemokennislink.nl/publicaties/verboden-woorden-je-kunt-vooral-steeds-meer-zeggen/>

<https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/ook-termen-als-gehandicapte-gaan-ten-onder-in-de-tredmolen-der-eufemismen~b93ccb9f9>

<https://nos.nl/artikel/2140764-gastarbeider-immigrant-of-allochtoon-het-blijft-worstelen>

Achtergrond:

We worden ons steeds meer bewust van de gevoelens en de gevolgen die taalgebruik met zich mee kan brengen. En steeds vaker wordt er ook kritisch gekeken naar de inclusiviteit van taal.

Soms worden om die reden woorden vervangen, omdat ze negatieve associaties hebben gekregen of als kwetsend worden ervaren. Er ontstaan dan vaak eufemismen: verzachtende of verhullende woorden, die gebruikt worden in de plaats van het woord dat negatieve connotaties met zich meebrengt of als taboe gezien wordt. Als zo'n eufemisme de negatieve connotatie overneemt, moet dit woord opnieuw vervangen worden en zo gaat dit soms steeds maar door. Dit noem je de eufemisme-tredmolen.

In deze les ontdekken de leerlingen van alles over de connotaties (bijbetekenissen of associaties) die woorden kunnen hebben. Ze leren ook dat eufemismen zelf na verloop van tijd weer ‘besmet’ kunnen raken met negatieve connotaties, en worden zich bewuster van de taal die ze zelf gebruiken.

Tip: Deze les sluit goed aan bij de les ‘[Het onzekere leven van onze woorden](#)’. In die les leerden de leerlingen gebruikmaken van de [Woordpeiler](#): daarmee kun je de populariteit van woorden door de tijd heen analyseren en koppelen aan maatschappelijke ontwikkelingen.

Tip: Neem eerst zelf de **PowerPoint** door en bekijk het **werkblad** om de les vlot te laten verlopen.

Presentatie (klassikaal):

Gebruik de **PowerPoint** om de term ‘eufemisme’ te introduceren. Laat leerlingen voorbeelden geven van eufemismen die ze kennen, en gebruik de PowerPoint om de klas te laten raden voor welke woorden verschillende eufemismen bedacht zijn.

Opdracht 1: welk woord hoort bij welke grafiek? (individueel en klassikaal)

Open de **PowerPoint** op slide 10. Vertel de leerlingen dat je hier kunt zien hoe vaak een woord voorkomt in gedrukte en online media vanaf het jaar 2000, en dat je dus hiermee de populariteit van een woord door de tijd heen kunt zien. Benoem dat de gegevens van Woordpeiler afkomstig zijn uit een grote (en groeiende) verzameling van meer dan 2,5 miljoen teksten uit kranten, tijdschriften, journaaluitzendingen, blogs en boeken uit Nederland, de Caribische rijkdelen, België en Suriname.

Introduceer nu aan de hand van de PowerPoint de tredmolen van het eufemisme.

Opdracht 2: Welk eufemisme kunnen ze zelf bedenken? (in groepjes/individueel)

Laat leerlingen in groepjes nadenken over woorden/uitdrukkingen die tegenwoordig als verzachtend bedoeld zijn. Waarom denken ze dat mensen die woorden gebruiken?

Laat leerlingen individueel op het **werkblad** een eigen eufemisme-tredmolen maken.

Reflectie en discussie (klassikaal)

Besprek klassikaal wat de leerlingen van zo’n eufemisme tredmolen vinden. Vinden ze het erg dat dit gebeurt of hoort dit gewoon bij taal en veranderende normen in de maatschappij? Helpen eufemismen ons om beleefder/vriendelijker/inclusiever te zijn? Of maken ze ons juist minder eerlijk door het ‘probleem’ dat met een woord samenhangt te bedekken met een nieuw woord? Welk eufemisme vinden ze goed, welke onzin en waarom?